

PANDEMIE EN LOTERIJ

GEDRAG VAN BESTUURDERS ALS VOORWAARDE

IDEE.

Onder aanvoering van de besturen van de veiligheidsregio's (dus burgemeesters) wordt een postcodeloterij georganiseerd met herhaalde trekkingen onder postcodegebieden waar al een bepaalde vaccinatiegraad (bijv. 50%, 60%, etc.) is bereikt, e.e.a. totdat landelijk 80% van de bevolking is gevaccineerd. De eerste trekking vindt plaats kort nadat iedere burger kans heeft gehad om zich te laten vaccineren. Aan elke volledige vaccinatie wordt een gratis lot gekoppeld. Voor elke trekking vult de Rijksoverheid de prijzenpot. Onder 'aanvoering' wordt hier verstaan: burgemeesters laten zich bij aanvang van de campagne publiekelijk vaccineren.

KANSRIJK.

Belangrijk zo niet het belangrijkste in het bestrijden van de pandemie is het zo snel mogelijk bereiken van de nodige vaccinatiegraad.

De zorgtaak in deze ligt allereerst bij de voor de volksgezondheid verantwoordelijke ministeries en de veiligheidsregio's.[1] In hun publieke communicatie en gedrag moet minstens zoveel aandacht uitgaan naar het scheppen van vertrouwen in hun aanpak als naar zakelijke uitleg en informatie. Hieraan schort het nog. In de Kamerbrief Vaccinatiestrategie van 23 september is voor het eerste geen enkele aandacht. Evenmin als op de paginagrote advertenties in alle dagbladen 3 maanden later (bijlage A). Waar voor vertrouwen geloofwaardigheid absolute voorwaarde is, zijn strijdige mededelingen natuurlijk funest.[2] Mededelingen van betreffende autoriteiten dat zij zich zullen laten vaccineren, ontbreken nog. Maar waar gelijk geautoriseerde instanties als het EMA zich hebben uitgesproken over veiligheid van een vaccin vloeit daar de verplichting uit voort tot het overnemen van die conclusies c.q. het voorbeeld geven. Niet alleen is er dus nog veel ruimte voor meer vertrouwenwekkend gedrag van bestuurders. Onder een grote meerderheid van de Nederlanders is daar ook duidelijk behoefte aan.[3]

Voor het bereiken van de nodige vaccinatiegraad is het van doorslaggevend belang dat nu nog onzekere mensen (ca. 1 op 3) er voor kiezen zich te laten vaccineren.[3] Bij die keuze draait het vooral om wat voor die personen belangrijke anderen doen: personen waarmee men zich verbonden voelt, zich graag vergelijkt of die -in modern jargon- deel uitmaken van de eigen 'bubbel'. Uit het gedrag van regionale bestuurders die zelf het voorbeeld geven, kan medeleven worden afgeleid. Het is een psychologische wet: "similarity breeds liking". Gemeenschap verschaft vertrouwen. Voor dié anderen wil men ook wel wat over hebben.

De postcode kan voor de zo nodige 'gemeenschap' model staan omdat het

een benadering is van de voor immuniteit relevante dagelijkse fysieke en sociale omgeving. Met een postcode-gebaseerde loterij, op zich een bekende en enthousiasmerende activiteit, kan aan de combinatie 'vaccineren/mijn buurt' een positief affect worden gekoppeld.[4] Het is van groot belang dat het accent in dit affect blijft liggen op collectiviteit en vaccinatiegraad. Herhaalde trekkingen onder gebieden waarin een bepaalde vaccinatiegraad wordt bereikt, zullen voor die focus zorgen. Zelf vooruitgang kunnen vaststellen is stimulerend.[5,6] Op zich zal een loterij ook vaak mensen met lagere opleiding aanspreken[7], mensen die in de berg informatie over effecten van vaccineren zeker weinig houvast en vertrouwenwekkende aansporing vinden.

Kortom, met erkenning en benutting van 'sociale vergelijking' en 'beloning' in het verlengde daarvan kan het lukken! Van de betrokken autoriteit vraagt dit twee gedragingen: een publiekelijke eigen vaccinatie én de lancering van een postcodeloterij met herhaalde trekkingen die elk de toenemende vaccinatiegraad als focus hebben.

IMPACT

Bij overname/financiering van dit voorstel zullen met name de leden van alle veiligheidsregio's (=burgemeesters) vertrouwd(er) worden gemaakt met de relevante sociaal wetenschappelijke kennis inzake belang van sociale vergelijking versus informatie-sec, en de vertaling daarvan naar eigen gedrag. Alle communicatie gericht op het bereiken van 80% vaccinatiegraad vereist smoel en gevoel: "Bij het ontcrachten van mythen of misverstanden over de bijwerkingen van vaccinatie en het overwinnen van wantrouwen (...) werken goede verhalen beter dan data en statistieken".[8]

Veel nog aarzelende burgers zullen zich door een duidelijk zó geïnitieerde en ontworpen loterij én een daarmee sporende, inlevende communicatie van hogerhand over de streep laten trekken.[9] Het zal het idee van eigen vaccinatie omgeven met positief affect omdat de last van de keuze voor vaccineren grotendeels vervangen wordt door herhaalde en plezierige spanning van een winnend lot in de eigen omgeving en door het daarmee tegelijk en zichtbaar nabijkomen van waar het uiteindelijk om te doen is: vrijheden.[5]

RESULTAAT.

Als belangrijkste resultaat van het zó inzetten van een loterij mag worden verwacht dat zo de vaccinatiegraad op de snelst mogelijke manier 80% wordt, waarmee niet alleen de volksgezondheid is gediend maar waardoor ook de schade in tal van maatschappelijke sectoren zo snel mogelijk kan afnemen.

EFFECTIVITEIT.

Overname, financiering en uitwerking van mijn voorstel is het eerste teken dat de in het voorstel geadresseerde bestuurders behoefte hebben aan deze aanpak en zich gevoelig tonen voor de onderliggende sociaalwetenschappelijke fundering. In fase 1 worden projecteisen vanuit de sociale wetenschap, kansspel-expertise en immunologie in het ontwerp van de loterij ingebouwd, uitmondend

in de DEMOnstratie van een virtueel 'werkend voorbeeld', eventueel met alternatieven qua risico en haalbaarheid, een en ander als basis voor een 'GO/NO-GO' besluit. In deze fase moet bovenbedoeld 'smoel en gevoel' van de bestuurder duidelijk en op voor elke bestuurder zeer aansprekende wijze vorm zijn gegeven. Wanneer dan langs die lijnen in fase 2 het idee van een voorwaardelijke postcodeloterij naar buiten kan worden gebracht, mag dat worden gezien als eerste teken van effectiviteit-in-de-praktijk. Tweede en cruciaal teken zal zijn dat burgemeesters zichzelf publiekelijk laten vaccineren en daarbij ook belangrijke anderen in de lokale gemeenschap daartoe stimuleren (huisartsen, etc.). Een derde teken van effectiviteit kan worden gezien in netto positieve reacties in nieuwsmedia op de manier waarop de betreffende onzekerheid tegemoet wordt getreden. De op voorhand afwijzende reacties van anti-vaxxers dus daargelaten.

OPSCHALEN.

Gelet op de aanvang van het vaccineren in Nederland medio januari zal de hierboven bedoelde presentatie en het te nemen GO/NO-GO besluit tot opschaling van de DEMO naar realisatie in de praktijk niet later genomen moeten worden dan in maart. Omdat verrichte vaccinaties gekoppeld zullen blijven aan persoonsgegevens kan van meet af de vaccinatiegraad per postcodegebied worden bijgehouden. Dat biedt ruimte om de eerste trekking, die niet te lang na aanvang van het vaccineren moet vallen, af te stemmen op een realistisch en attractief startniveau van vaccinatiegraad (of, anders gezegd, daarmee op het gemiddelde percentage mensen dat nog onzeker is). Als partij met de gewenste status op loterijgebied, nl. 'overheid', dient zich allereerst de Staatsloterij aan. Om voor de hand liggende redenen kan zij hier baat hebben van samenwerking met de Postcodeloterij. Ook omdat goed moet worden nagedacht welke verdeling van het prijzengeld juist de nog onzekere groep mensen aanspreekt.

INVESTERING

Het team dat de demo moet ontwikkelen, zal grotendeels bestaan uit personen al in dienst van de Rijksoverheid naast enkele in te huren externen. T/m de DEMO zullen de externe kosten waarschijnlijk ca. 4 manmaanden zijn. De daaropvolgende realisatie van het idee gaat vanwege de nodige prijzenpotten echter met ordes hogere kosten gepaard. Organisatorische/personele kosten vallen daarbij in het niet. Uiteraard moeten die hoge totale kosten worden afgezet tegen de hoge opbrengsten (gezondheidskundig, functioneren van maatschappelijke sectoren) van het verkorten van de tijd tot het bereiken van 80% vaccinatiegraad.

5.1.2e

PublicPasses, Arnhem

31 december 2020

NOTEN

1. Zie ook art.46 lid 2 van de Wet Veiligheidsregio's.
2. Strijdig is het bijvoorbeeld als in december nog Kamerbreed wordt verklaard dat men aan een vaccinatiebewijs géén vrijheden wil koppelen (afwijzing van de zg. 'indirecte vaccinatieplicht') maar de Rijksoverheid kort daarop in paginagrote advertenties in alle dagbladen laat weten dat als meer mensen zich laten vaccineren, zij "stapje voor stapje meer vrijheid [terugkrijgen]". Zie Bijlage A.
3. Mouter, N. e.a. (2020) Groot draagvlak onder Nederlanders voor een vaccinatiebewijs-light. Zie <https://www.tudelft.nl/tbm/pwe/case-studies/covid-19-vaccin/> Geraadpleegd 28/12/20.
4. Het idee van een loterij in de context van Covid-19 zijn wij het eerst tegengekomen bij Katy Milkman (noot 6) die het ontleende aan een persoonlijk gesprek van haar met econoom en Nobelprijswinnaar Richard Thaler.
5. Zie ook Louro, M.J. et al.(2007) Dynamics of multiple-goal pursuit, J.of Personality and Social Psychology,93(2),174-193.
6. Zie ook Milkman, K.(2020) How to nudge people to accept a covid-19 vaccine, The Economist. Zie <https://www.economist.com/by-invitation/2020/11/30/> , geraadpleegd 28/12/20
7. Ariyabuddhiphongs, V.(2011) Lottery Gambling:A Review, Journal of Gambling Studies,27(1),15–33.
8. De Jong,J. e.a.(2019) Maatregelen om de vaccinatiegraad in Nederland te verhogen, Utrecht: NIVEL.
9. Van de Nederlanders is bijvoorbeeld 2,8 miljoen laaggeletterd. Dat betekent dat een groot deel daarvan moeite heeft met percentages en dus niet goed begrijpt wat met vaccinatiegraad wordt bedoeld. Iets om zich bij realisatie van dit voorstel bijzonder goed bewust te zijn.

BIJLAGE A bij Pandemie en Loterij

